

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **D. L.L.**, bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. J. J., advokátom so sídlom v B., proti žalovanej **P. P., a.s.** so sídlom v B., **o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 33.193,92 Eur**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 15 C 428/2004, v konaní o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 29. marca 2011 sp. zn. 5 Co 143/2009, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 29. marca 2011 sp. zn. 5 Co 143/2009 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I rozsudkom z 15. januára 2009 č.k. 15 C 428/2004-234 uložil žalovanej povinnosť zabezpečiť v denníku S. v lehote do troch dní od právoplatnosti rozsudku uverejnenie ospravedlnia v znení: „V denníku S. zo dňa X. v článku s názvom „Jeden I. vystačil aj pre troch V.“ s podtitulom „Luxusný život na úteku“, ktorého autorom S. M. L., došlo k uverejneniu nepravdivých údajov o D. L., že

- išlo o mlyn, ktorého cena sa odhadovala na viac než miliardu korún, získali za 291 miliónov Kčs,
- JUDr. V. L., ktorý spisoval zápisnicu, ako právnik musel vedieť, že toto odstúpenie nie S. platné,
- mlyny pána L. profitujú vďaka špeciálnemu zaobchádzaniu zo strany štátnych orgánov a to tak, že Štátny fond trhovej regulácie práve im umožnil, aby mohli nakupovať obilie od štátu a nie na trhu. Kým oni platili za tonu 3600 korún, ostatní za ňu na trhu zaplatili vyše 5-tisíc,

- nový majitelia svoj podnik vzápätí odovzdali zahraničnému investorovi, ktorí za väčšinu v ňom – podľa týždenníka T. – zaplatil 400 miliónov Sk.

Oznamuje nepravdivosť všetkých vyššie uvedených údajov, a preto čitateľov denníka S. žiadame, aby na uverejnené údaje vo vzťahu k D. L., pre ich nepravdivosť neprihliadali. Za uverejnenie nepravdivých údajov, ktoré boli neoprávneným zásahom do práv na ochranu osobnosti D. L. sa ospravedľujeme.“ P. P., a.s., vydavateľ denníka S.. Okresný súd zamietol žalobu v časti povinnosti zabezpečiť v denníku S. uverejnenie ospravedlnenia v znení, že:

- so štvoricou partnerov sprivatizoval štátny podnik M. a c. Piešťany,
- možnosti majiteľa sprivatizovaného mlyna sa rozšírili na celú branžu i mimo nej,
- sa majitelia piešťanských mlynárni stali z vôle FNM správcami a neskôr aj majiteľmi G. tak, že starých majiteľov pod značným psychickým nátlakom prinútili podpísať notársku zápisnicu, že odstupujú od zmluvy s FNM,
- svidnícky S. sprivatizovala skupina, ktorá zaň ponúkla najmenej – 50 miliónov korún, ako aj nepravdivé tvrdenia urobené formou otázky – že prečo sa verejná súťaž skončila za dva dni od vydania informačného memoranda. Aj keď odpoveď premiéra a úradujúceho ministra privatizácie obsahovala všeličo, zmienku o tom, že medzi privatizérmami je aj V. L., otec štátneho tajomníka na Ministerstve privatizácie, neobsahovala,
- L. starší sa stal na Slovensku „kľúčovou postavou v privatizačnom procese“, že vlastní početné firmy a že je považovaný za jedného z najbohatších mužov krajiny,
- M. V. spravuje majetok L., nadobudnutý predovšetkým v privatizácii a že vraj ide o nehnuteľnosti, historické budovy, ako aj aktíva za viac ako pol miliardy korún.

Žalovanú zaviazal k povinnosti zaplatiť žalobcovi titulom nemajetkovej ujmy 6.638,78 Eur do troch dní odo dňa právoplatnosti rozsudku. Žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania. Okresný súd s poukazom na vykonané dokazovanie v časti, v ktorej žalobe vyhovel, dospel k záveru, že sloboda prejavu autora predmetného článku hrubo porušila rovnováhu ochrany osobnosti žalobcu a právne predpisy, ktoré túto ochranu garantujú, ako § 11 Občianskeho zákonníka a čl. 12 a 19 Ústavy Slovenskej republiky. Vychádzal zo zistenia, že tieto časti článku (vo vzťahu ku ktorým žalobe vyhovel) boli objektívne spôsobilé zasiahnuť do osobnostných práv žalobcu, keďže boli tendenčné a nepravdivé. Pretože zadostučinenie formou ospravedlnenia nepovažoval za dostačujúce, priznal žalobcovi i nemajetkovú ujmu v peniazoch s odôvodnením, že žalobca je osobou verejne známou a denník S. je denníkom mienkotvorným, so všeobecne známou vysokou čítanosťou, čo nepochybne malo negatívny

dopad na súkromný život žalobcu a jeho podnikanie. Pri rozhodovaní o výške nemajetkovej ujmy prihliadol okresný súd na pomer úspechu žalobcu. Výroky, týkajúce sa časti, v ktorej okresný súd žalobu zamietol, nevyhodnotil ako nepravdivé, nakoľko išlo podľa jeho názoru o nedbanlivé prevzatie poznatkov autora článku a ich rozširovanie. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 2 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 29. marca 2011 sp. zn. 5 Co 143/2009 na odvolanie žalovanej rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej, žalobe vyhovujúcej časti zmenil tak, že žalobu zamietol. Žalobcu zaviazal k povinnosti zaplatiť právnej zástupkyňi žalovanej náhradu trov konania vo výške 4.954,10 Eur do troch dní. Zamietnutie žaloby odvolací súd odôvodnil § 159 ods. 2 O.s.p. Dospel k záveru, že s P. v prejednávanej veci sú totožné obe časti výroku (vyhovujúca i zamietajúca) právoplatného rozsudku Okresného súdu Bratislava I z 9. decembra 2005, č.k. 12 Ct 23/2002-120 v spojení s potvrdzujúcim rozsudkom Krajského súdu v Bratislave z 30. júna 2008, sp. zn. 6 Co 60/2006, ktorými bolo rozhodnuté o žalobe žalobcu (totožného so žalobcom v prejednávanej veci), ktorou sa domáhal voči šéfredaktorovi denníka S. tlačovej opravy nepravdivých údajov (totožných s údajmi v preskúmvanej veci) v predmetnom článku podľa zákona č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a o ostatných hromadných informačných prostriedkoch a ktorou žiadal, aby bol žalovaný šéfredaktor zaviazaný na uverejnenie tlačovej opravy. V tomto konaní bolo žalobe vyhovené len čo do údajov, týkajúceho sa tvrdenia v predmetnom článku, že „M. V. spravuje majetok L. nadobudnutý predovšetkým v privatizácii a že vraj ide o nehnuteľnosti, historické budovy, ako aj aktíva za viac ako pol miliardy korún“. Vo zvyšku (ohľadom ostatných údajov) bola žaloba zamietnutá. Podľa názoru odvolacieho súdu takýto výrok právoplatného rozsudku zaväzuje okrem účastníkov v zmysle § 159 ods. 2 O.s.p. aj súd. Nemožno preto nanovo pristupovať k hodnoteniu pravdivosti či nepravdivosti jednotlivých tvrdení uvedených v predmetnom článku, resp. nie je možné znovu prehodnocovať, či sa takýmito výrokmi zasiahlo do práva na česť žalobcu, keď o týchto skutočnostiach už bolo právoplatne rozhodnuté súdom prvého stupňa v spojení s rozhodnutím odvolacieho súdu. Poukázal na záväznosť výroku právoplatného rozsudku, kde sa konštatovalo, že pokiaľ boli v predmetnom článku uverejnené nepravdivé tvrdenia, tieto sa nedotkli cti žalobcu a hodnotiace úsudky, ktoré nemohli byť predmetom tlačovej opravy, pri týchto nemožno preukazovať pravdivosť, či nepravdivosť a za uverejnenie nepravdivých údajov ukladať povinnosť ospravedlnenia.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal dovolanie žalobca podľa § 238 ods. 1 O.s.p. z dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky navrhol rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Odňatie možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) videl v prekvapivosti rozhodnutia odvolacieho súdu.

Žalovaná sa k dovolaniu nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 a 2 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Dovolací súd je podľa ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. viazaný rozsahom podaného dovolania i uplatnenými dovolacími dôvodmi. Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov podľa § 242 ods. 2 písm. a/ až d/ O.s.p. (vrátane, ak z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob vypořádania vzťahu medzi účastníkmi, ako v preskúmvanej veci). Dovolacie dôvody, ktorými bolo dovolanie odôvodnené, dovolací súd pritom neposudzuje podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia

(ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Dovolateľ nenamietal, že by v konaní došlo k procesným vadám v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. a existencia procesnej vady takejto povahy nevyšla v dovolacom konaní najavo.

Dovolací súd vzhľadom na dôvod dovolania i svoju zákonnú povinnosť osobitne skúmal, či v konaní (ne)došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p.) tým, že odvolací súd nečakane založil svoje rozhodnutie na inom právnom ustanovení. Dospel pritom k záveru, že konanie S. takouto vadou postihnuté.

Pod odňatím možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Táto vada konania znamená porušenie základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, ktoré právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné právo, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Podľa § 213 ods. 2 O.s.p. (účinného v čase rozhodovania odvolacieho súdu), ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

V prejednávanej veci odvolací súd vec posúdil podľa ustanovenia právneho predpisu, ku ktorému sa účastníci dovedty nevyjadrovali.

Súd prvého stupňa sa totiž zaoberal hmotnoprávnou stránkou veci a vo veci rozhodol podľa príslušných hmotnoprávnych ustanovení. Naproti tomu, odvolací súd svoj zmeňujúci rozsudok založil na procesnom ustanovení § 159 ods. 2 O.s.p., podľa ktorého výrok právoplatného rozsudku je záväzný pre účastníkov a pre všetky orgány; ak je ním rozhodnuté o osobnom stave, je záväzný pre každého.

Podľa § 213 ods. 2 O.s.p. musia byť súčasne splnené dve podmienky, a to 1/ musí ísť o ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a 2/ toto ustanovenie musí byť pre rozhodnutie veci rozhodujúce. Ustanovenie právneho predpisu je pre vec rozhodujúce vtedy, keď odvolací súd mieni toto ustanovenie urobiť právnym základom pre rozhodnutie vo veci samej. Ak sú súčasne splnené obe podmienky, je odvolací súd povinný vyzvať účastníkov, aby sa k novej aplikácii tohto ustanovenia vyjadrili. Za danej právnej úpravy je porušenie povinnosti zo strany súdu potrebné kvalifikovať ako odňatie možnosti účastníkom konať pred súdom. Občiansky súdny poriadok stojí na zásade predvídateľnosti rozhodnutí súdu. Predvídateľné je také rozhodnutie, ktorému predchádza predvídateľný postup pri konaní a rozhodovaní. Zákon ustanovuje, že účastníci by nemali byť zaskočení možným iným právnym posúdením veci súdom bez toho, aby im bolo umožnené tvrdiť skutočnosti významné z hľadiska sudcovho právneho názoru a navrhnúť k ich preukázaniu dôkazy. Sudcov iný právny názor, než je názor účastníkov konania môže súd účastníkom v priebehu konania oznámiť. Účelom oboznámenia účastníkov konania s tzv. predbežným právnym posúdením veci je zameranie dokazovania na sporné skutočnosti tak, aby sa vyslovený predbežný názor sudcu potvrdil alebo vyvrátil. Úmyslom zákonodarcu novelou § 213 ods. 2 O.s.p. od 15. októbra 2008, ako to vyplýva z dôvodovej správy k novele Občianskeho súdneho poriadku bolo v praxi zabrániť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí. Uvádza sa v nej, že účastník tak bude mať možnosť vyjadriť sa k novej aplikácii doposiaľ nepoužitého ustanovenia, resp. inštitútu na zistený skutkový stav. Ustanovenie posilňuje právo na spravodlivý proces tým, že účastník bude môcť až po samotné rozhodnutie argumentovať a predvídať možné rozhodnutie súdu. Odvolací súd je povinný v prípade, že mieni vec posúdiť podľa iného právneho ustanovenia, vyzvať účastníkov, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Výzva odvolacieho

súdu je plnením osobitného druhu tzv. mandukčnej (poučovacej) povinnosti opravného súdu. Podstatou tejto povinnosti je zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom, a teda zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania. Princíp tzv. „predbežného právneho posúdenia vecí“ vychádzajúci aj z § 213 ods. 2 O.s.p. súvisí so zameraním sa na dokazovanie sporných skutočností, a to tým spôsobom, aby účastníci konania dostali príležitosť predstaviť vlastné argumenty týkajúce sa právneho posúdenia vecí. Tým by sa mohol predbežný právny názor všeobecného súdu potvrdiť alebo vyvrátiť (III. ÚS 446/2010).

V preskúmvanej veci, z pohľadu výsledkov konania na súde prvého stupňa, odvolací súd založil svoje rozhodnutie „nečakane“ a nepredvídateľne na iných („nových“) dôvodoch než súd prvého stupňa. Účastníkom konania tak v danej procesnej situácii odňal možnosť namietat správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní.

V súlade s § 213 ods. 2 O.s.p. mal odvolací súd vyzvať účastníkov, aby sa vyjadrili k možnému použitiu ustanovení iného právneho predpisu, podľa ktorých mienil danú vec posúdiť. Zo spisu vyplýva, že odvolací súd takto nepostupoval a účastníkom nevytvoril procesnú možnosť vyjadriť sa k aplikácii § 159 ods. 2 O.s.p., ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce. Jeho procesný postup v dôsledku toho vykazuje vady konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Uvedená skutočnosť, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí odvolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne.

V súvislosti s touto vadou je potrebné uviesť aj to, že v ďalšom konaní bude úlohou odvolacieho súdu okrem vyššie naznačeného, zaoberať sa a v odôvodnení rozhodnutia vysporiadať sa i s otázkou vzťahu hodnotiacich úsudkov a skutkových tvrdení. Judikatúra (viď R 9/1968) totiž dospela k záveru, že akékoľvek hodnotiace úsudky, a to bez ohľadu na to, či sú založené na pravdivých údajoch alebo nie, nemôžu byť predmetom tlačovej opravy podľa ustanovení Tlačového zákona. Tlačovou opravou sa nie je preto možné domáhať opravy

kritických hodnotiacich záverov, pretože by sa to priečilo samotnému pojmu a zmyslu kritiky a Tlačový zákon počíta zásadne s tlačovou opravou skutkových tvrdení a nie hodnotiacich, ktorými môže byť zasiahnuté do práva na ochranu osobnosti, upravenej v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z dôvodov vyššie uvedených rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.) s tým, že právny názor ním vyslovený je pre súd záväzný.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. septembra 2012

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková